

**FEMEIA CA OBIECT EMIC
ÎN POVESTIRILE LUI VASILE VOICULESCU
THE WOMAN AS AN EMIC OBJECT
IN VASILE VOICULESCU'S STORIES**

Iuliana VORONEANU (PĂUNESCU)

“1 Decembrie 1918” University of Alba Iulia
“Regina Maria” National Pedagogical College, Deva
email: iulia77sim@yahoo.com

Abstract: *Following the patriarchal tradition, in Vasile Voiculescu's stories, the woman is not the subject of perception, but the passive object of a man's gaze. We therefore deal with illusory perceptions, in accordance with William James' assertions in Chap. XIX of "The Principles of Psychology". The senses do not perceive directly, but according to previous impressions, knowledge, memories. That is why different people perceive the same object differently.*

In Voiculescu, the perception of a female character is related to the influence of myths and legends, readings, conversation, debate. The perception of female characters in his stories is a complex process of analysis between the image of the woman described to readers, on the one hand, and the fused or combined images and ideas of all women ever seen, on the other; it is a process involving two elements or moments, one existing before the process as an old possession of the mind (the group of ideas or concept, namely), while the other is only presented in the mind as the immediate element of surveillance (impression of sense).

Keywords: identity; self; self-concept; woman; perception; difference; imagination.

Călătorii în imaginarul literar

În povestirile lui Vasile Voiculescu, conform tradiției patriarhale, femeia nu e subiect al percepției, ci obiect pasiv al privirii personajelor masculine. Întâlnim în *Povestirile* sale o analiză a percepțiilor iluzorii, în concordanță cu afirmațiile lui William James în *Cap. XIX* din *The Principles of Psychology*. Simțurile nu percep direct, ci în funcție de impresii, cunoștințe, amintiri anterioare. De aceea oameni diferiți percep diferit același obiect, aceeași ființă. La Voiculescu, percepția unui personaj feminin este raportat la influența miturilor și legendelor, lecturilor, conversației, dezbaterii. Eroinele întâlnite în *Povestiri* sunt „văzute” diferit de personajele masculine, provenite din medii/ grupuri sociale diferite.

În majoritatea cazurilor personajele feminine din prozele voiculesciene sunt personaje secundare. Toate personajele care apar în opera lui Vasile Voiculescu sunt încărcate de semnificație simbolică. Personajele feminine nu fac excepție de la această regulă, indiferent dacă sunt apariții reale, care par lipsite de importanță, sau plăsmuiri, închipuiri ale altor personaje. Într-o asemenea diversitate de personaje, deși majoritatea masculine, era imposibil să nu se regăsească și personaje feminine. Deoarece în majoritatea povestirilor lui Vasile Voiculescu acțiunea se petrece într-un sat arhetipal, nefixat în spațiu și timp, este aproape imposibil să identificăm un model de feminitate specific unei anumite perioade sau unei anumite viziuni. În *Povestirile* lui Voiculescu regăsim doar ipostaze ale feminității, cum ar fi: femeia credincioasă, femeia ca simplă închipuire, femeia ca întrupare a ispitei, femeia ca victimă a ideatăiei induse, femeia păcătoasă întoarsă către dreapta credință, femeia bătrână, purtătoare a vechilor credințe și magiei albe. Toate aceste ipostaze sunt analizate din perspectiva emică sau cea etică, în funcție de abordare.

Cei doi termeni, *emic* și *etic*, utilizați cu precădere în antropologie, folcloristică, științele sociale și comportamentale, se referă la două tipuri de cercetări efectuate, respectiv la cele două perspective complementare în abordarea unui sistem socio-cultural, sau a unui element din alcătuirea acestuia, respectiv *emic*, din cadrul grupului social/ din perspectiva subiectului, și *etic*, din exterior /din perspectiva observatorului. Acești doi termeni au fost creați de către lingvistul american

Călătorii în imaginarul literar

Kenneth Pike, în 1954, desprinzând desinențele cuvintelor “phonemics” și “phonetics” și atribuindu-le o existență și utilizare proprie.

Abordarea emică investighează modul în care gândesc membrii aceluiași grup social/ comunități, modul de percepție și de clasificare a lumii, regulile lor de comportament și reacție în așa- numitele situații limită ale existenței, ceea ce are sens/ semnificație pentru ei și cum își imaginează și explică lucrurile (Kottak, 2006:47).

Abordarea etică, din punct de vedere al oamenilor de știință, comută atenția de la observații, categorii, explicații și interpretări locale la nivelul antropologului, subliniază ideea conform căreia membrii unei comunități, a unei culturi, sunt adesea prea implicați în ceea ce fac, pentru a-și interpreta culturile în mod imparțial. Când folosește abordarea etică, etnograful subliniază ceea ce consideră important (Kottak, 2006:47).

O comunitate are gesturi, credințe, practici specifice, cu sensuri mai generale, care pot fi înțelese/ interpretate/ analizate de către toți indivizii, inclusiv cei din exteriorul comunității, dar care dețin un nucleu de sensuri care nu pot fi înțelese decât dacă aparții comunității, dacă te situezi în interiorul/ înlăuntrul grupului. Întâlnim astfel opoziția „în-lăuntru” și „în-afară”, fără de care cunoașterea la acest nivel ar fi mult mai săracă, chiar dacă pragul dintre cele două coordonate nu e întotdeauna vizibil, bine demarcat sau ușor de indicat. Emicul desemnează astfel fapte, atitudini care sunt reale și au sens pentru membrii unei comunități, având o perspectivă analitică în antropologia modernă rezonând astfel cu ontologia, cu studiul valorilor, cu relativismul cultural, prin abordarea sistemului din interiorul lui, plasându-se în domeniul moralei.

Pe baza experienței sale, Pike definește unitatea emică ca „un element fizic sau mental sau un sistem tratat de persoane din interior ca fiind relevant pentru sistemul lor de comportament ca aceeași unitate emică, în ciuda variabilității etice.”/ (...) the emic unit as ” a physical or mental item or system treated by insiders as relevant to their system of behavior as the same emic unit in spite of etic variability.” (Pike, 1990:28).

Călătorii în imaginarul literar

Aceași persoană poate fi percepută din diferite unghiuri de către oameni diferiți; sinele este un individ perceput a fi el însuși o persoană proprie. Fiecare individ are un ansamblu de idei care se referă la propria persoană și interese, și un altul, legat de societate. Astfel, conținutul mental al fiecărui individ, constă din arii de interes, cercuri de cunoaștere incluse în mod similar și din care fiecare include cercuri mai mici în sine. Mediul social și modul în care sunt indivizii percepuți de către ceilalți devine definitoriu pentru comportamentul în societate. Este un fel de programare socială urmată de efectele sale asupra modului în care membrii unui cerc de cunoaștere, imită comportamente, pentru a fi acceptați. Acest raport emic reprezintă o descriere a comportamentului sau a unei credințe, în mod conștient sau inconștient, pentru un membru al comunității, din cadrul culturii respective.

Percepția personajelor feminine din *Povestirile* analizate este un proces între imaginea femeii descrise cititorilor, pe de o parte, și cele fuzionate sau imagini și idei întretesute ale tuturor femeilor văzute vreodată, pe de altă parte; este un proces între doi factori sau momente, dintre care unul a existat înainte de proces și a fost o posesie veche a minții (grupul de idei sau concept, și anume), în timp ce celălalt este doar prezentat în minte, fiind factorul imediat de supraveghere (impresia de simț).

Având la bază concepția emică a sinelui pe care William James a evidențiat-o în capitolul său despre *Conștiința Sinelui*, sinele personajelor feminine, care este identificat subiectiv de către personajul feminin, are o dimensiune empirică ce constrânge identificarea subiectivă a acesteia. Ca obiect emic, sinele nu este nici sinonim cu ființa feminină, nici echivalentul conceptului de sine; mai degrabă, este unitatea existenței empirice a ființei și percepția sa asupra acelei existențe. Sinele este propria persoană a femeii privită din punctul de vedere al acelei ființe, care poate diferi de ceea ce percep alții din punctele lor de vedere distincte.

Problema obiectivității apare în momentul în care privim „eul social” al unui personaj feminin, ceea ce implică subiectivitatea interioară a observatorilor din exterior. James definește viața socială a unui individ ca „recunoașterea obținută

Călătorii în imaginarul literar

de el din partea celor din jur.”/ “the recognition which he gets from his mates” (James, 1950: 293).

În aceeași tonalitate, James este de părere că „un individ are la fel de multe euri sociale câți indivizi îl recunosc, și care au în mintea lor imaginea acestuia [...]. A răni oricare dintre aceste imagini înseamnă a răni imaginea acestuia.” (James, 1950: 294).

Eul nu este doar o percepție a individului. Percepția unui obiect și obiectul percepției nu sunt același lucru; sinele este un obiect perceput, care este unitatea existenței empirice a unui individ și percepția acelei existențe de către același individ.

În loc de definirea sinelui ca un obiect de percepție, adică existența empirică a unui individ, această abordare definește sinele ca percepții ale unui obiect, adică gândurile și convingerile personajului feminin despre propria persoană. Diferența dintre cele două este subtilă: în primul caz, sinele este o entitate empirică existentă în afara minții unei persoane; în al doilea caz, însă, sinele este o construcție abstractă existentă în mintea unei persoane.

Se presupune că ființele umane posedă cele mai avansate capacități de auto-acceptare. Pentru acceptarea/adoptarea sinelui este necesară interpretarea existenței cuiva ca un obiect al reflecției și al acțiunii, recunoscând că obiectul pe care îl percepem este el însuși, că acesta deține mai mult decât ceea ce se poate percepe, și că este posibilă o schimbare/ modificare a obiectul într-un fel prin propria acțiune.

Utilizarea conceptului de sine în literatură a fost marcat cu ambiguitate și inconsecvență semantică. Problema nu este atât de mare pentru că *Sinele* a fost folosit pentru a denumi lucruri diferite de către scriitorii diferiți, la fel cum același termen a fost folosit diferit de același scriitor în cadrul aceleiași opere. De exemplu, un scriitor poate începe prin a afirma că sinele este un proces psihologic reflexiv prin care individul uman devine un obiect pentru el sau pentru ea însăși; apoi descriind sinele ca pe conceptul de sine și / sau sentimentul de sine, adică ceea ce gândește și simte un individ despre el sau despre sine; și încheind spunând că eul este de fapt modul în care un individ acționează și se prezintă pe sine altora. În acest caz, termenul „sine” a fost folosit pentru a desemna (a) un proces psihologic, (b) conceptul de sine și (c) imaginea de sine prezentată. În alte

situații, „sinele” poate de asemenea, fi folosit pentru a se referi la „persoană”, „personalitate” și alte concepte asemănătoare (Gecas, 1982: 1-33), (Katzko, 2003: 83-114), (Leary, 2004: 1-3), (Strawson, 1994: 405-428).

În literatura română, o astfel de abordare emică întâlnim și la scriitorul Gib Mihăescu, care urmărește ilustrarea idealului feminin în romanul *Rusoaica* (1933). Ideea unică ce însuflețește acțiunea transmite sugestia unei obsesii a tipului de femeie ireală, așa cum o vede eroul principal al romanului: o nălucă *ru-soaică* parcă desprinsă din lectura unor romane dostoievskiene. (Lovinescu, 1981: 110). Deși nu a întâlnit-o încă, acesta o va recunoaște, imaginându-și deja trăsăturile fizice și unele morale, fără a-și putea imagina chipul întreg. Tocmai acesta este motivul pentru care își proiectează o varietate de substitute feminine.

Vasile Voiculescu a reușit să surprindă în *Povestirile* sale, din perspectiva emică, cum sunt conectate sistemele de credință mentală, limbajul și comportamentul în sine în personajele feminine strecurate în acțiune sau în declanșarea conflictului. În altă ordine de idei, interpretarea afirmațiilor/ a credințelor, a acțiunilor deliberate, a gesturilor, oferă o idee fidelă a motivelor comportamentului personajelor respective și oferă abordări care pot fi utile și complementare pentru înțelegerea comportamentului social.

O ipostază a femeii ca obiect emic, este prezentă în povestirea *Schitul de ceară*, cu adânci implicații religioase, contradicții morale, provenite din credințe ale comunității, înrădăcinate în mentalitatea personajului analizat.

Rutina vieții văduvei cu copii, a cărei singură sursă de venit sunt stupii din prisacă, este dezechilibrată de un element anormal, perceput ca un blestem, „o dihonie și o nebunie aduseră sărăcia și ruina” (Voiculescu, 1998:381) acesteia. Anormalitatea o determină pe Profira să oscileze între credință și necesitatea traiului, „văicărindu-se năucă de la popă la învățător după povețe, căci prisaca era singurul ei avut, din care își ținea copiii. Popa și învățătorul deschideau cărți, puneau tacticos ochelarii și citeau...Dar molifte și sfaturi se dovedeau fără putere și de prisos.” (Voiculescu, 1998:381).

Călătorii în imaginarul literar

Credința zdruncinată de neascultarea rugăciunilor o determină pe femeie să aleagă o altă cale. „Văduva nu mai avu încotro. Urgisită de cer, istovită de rugăciuni neascultate, trebui, după îndemnul tuturor, să alerge la vrăjitoarea satului, de care până atunci, ca femeie cu frica lui Dumnezeu, se ferise ca de ciumă.” (Voiculescu, 1998:382). Autoritate recunoscută de sat, dar total ignorată de văduvă până la momentul de răscruce, vrăjitoarea are șansa de a-și lua revanșa. „Bisericoasa Profira, care se ținea așa de grozavă parcă ar fi avut rudenie de-a dreptul cu sfinții, și pe ea, ca pe o păcătoasă, n-o băga în seamă, îi căzuse acum în mână. Avea să se răzbune cum nici satana n-ar iscodi în chip mai drăcesc.” (Voiculescu, 1998:382).

Soluția nefirească oferită de vrăjitoare, aceea de a fura împărtașania din altar și de a stropi stupii, îi induce Profirei un sentiment dureros, renunțarea la credință în favoarea vrăjitoriei având efecte dramatice asupra psihicului femeii, concretizându-se într-o luptă strânsă între dragostea față de Hristos și înfăptuirea cu voie a păcatului.

Sentimentul de culpabilitate o împovărează, femeia se zbate între conștient și inconștient, simțindu-se o proscrisă. Femeia este sfâșiată de luptă internă pentru acceptarea/ negarea lui Dumnezeu, sau a vrăjilor necurate, pentru bunul mers al stupilor și implicit, bunăstarea familiei.

Apare astfel o luptă între dragostea față de Hristos și păcatul devenit culpă, o luptă între conștient și inconștient, personajul feminin simțindu-se un proscris în urma săvârșirii acestei *hybris*: „vina” de a-și dori mai mult decât ceea ce destinul i-a atribuit, fără a anticipa suferința și pedeapsa care rezultă acestui fapt. Luând în considerare sensul atribuit conceptului de către Aristotel, din punct de vedere filosofic și moral, în comportamentul femeii este sesizabilă o anume nebunie, o greșeală nesăbuită, pusă în relație cu *moira*, echivalentul grecesc pentru *destin*. Și în cazul Profirei apare o alterare a comportamentului, o schimbare semnificativă de personalitate în sens negativ, având urmări și consecințe la nivelul funcțiilor mentale și al conștientului.

În religia creștină, divinul trimite la o perspectivă *emică*, la o raportare la faptul religios, din interior, acceptând și păstrând toate tensiunile și ambiguitățile inerente credinței. Din punctul de vedere al antropologiei creștine, omul credincios este un *insider* și se raportează la faptul credinței de pe o poziție *emică* (Ghioancă, 2018: 157-163). Perspectiva *emică* surprinde esența

Călătorii în imaginarul literar

creдинței creștine, fiind necesară dorința permanentă pentru regăsirea relației cu Dumnezeu, deoarece numai așa poate fi înțeles sensul crucii. Numai o autentică empatie cu omul cel nou (creștin) poate să ducă la o viziune emică asupra creдинței creștine. Sau, în cazul nostru, este nevoie chiar de ceva mai mult decât o empatie. Nu este suficient „să *fi* în pielea omului creștin”, este necesar „să *fi* un om creștin” (Ghioancă, 2018: 4).

Drumul spre reconciliere, spre împăcarea cu Dumnezeu, ca urmare a recunoașterii păcatului, presupune nașterea unei noi femei, asemenea unei înnoiri continue după chipul lui Dumnezeu: „Nu vă mințiți unul pe altul, fiindcă v-ați dezbrăcat de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui, și v-ați îmbrăcat cu cel nou, care se înnoiește, spre deplină cunoștință, după chipul Celui Care l-a zidit (...)” (*Biblia sau Sfânta Scriptură*, 1975: 1323).

Acest traseu spiritual este absolut necesar pentru ființa umană:

Căderea îl reorientează [pe om], îl aduce într-o condiție tragică, dezvăluindu-i dimensiunea temporală, aruncându-l, cum s-a spus, în Istorie, adică lăsându-l în voia sau pradă propriei libertăți. Tragedia lui începe când se așază în sensul contrar direcției determinate de *chipul lui Dumnezeu* din el. Dar rămâne cu ceva extrem de important, cu darurile *chipului*: dragostea, demnitatea, libertatea, voința, simplitatea sufletului, ideea oricărui bine – daruri care nu se pierd și se manifestă ca o dorință permanentă chiar și în sufletul cel mai pierdut și mai îndepărtat de Dumnezeu (Pop, 2015:71-72).

Eul Profirei dezvoltă strategii sub forma unor mecanisme de protecție, ca formă de apărare împotriva unui impuls inacceptabil, respectiv adoptarea unui comportament în totală contradicție cu puternicul impuls inconștient. Definirea acestui impuls ca fiind inacceptabil este rezultatul unei interziceri sub forma normelor morale impuse de inconștientul colectiv sau a unei cenzuri exercitate de SupraEu.

Creдинța în Dumnezeu este mai puternică, și văduva, în loc „să cheme vrăjitoarea să-i descânte”, „canonită făr’ de răgaz de muștrările cugetului, trimise în sfârșit după popă, care veni cu cartea învăluită în patrafir.” (Voiculescu, 1998:383), Preotul o

determină să se confeseze, asemenea unui psihanalist, și „femeia, cu sughițuri, povesti frânt și încâlcit isprava ei. Amesteca pe vrăjitoare cu grijania și stupii cu potirul, bătându-și pieptul că a fost o neroadă și s-a lăsat târâtă de diavol în pierzanie, încât duhovnicul nu înțelesese mai nimic.” (Voiculescu, 1998:383). Explorând teama față de divinitate, Voiculescu analizează zonele ascunse ale sinelui, surprinzând formele frustrării și efectele dramatice la nivel psihic.

Se poate susține ipoteza conform căreia Voiculescu a blocat el însuși interpretarea religioasă, mitică, prin portretele vrăjitoarei și al preotului. În ambele cazuri, nu este vorba de agenți sau intermediari ai sacralului. Vrăjitoarea este o impoștare fără scrupule care profită în mod deliberat de credulitatea femeii, jucându-i acesteia o farsă. Preotul este și el puțin convins de menirea sau harul său și încă și mai sceptic față de interpretarea supranaturală dată de Profira întâmplării. Sfintele Taine reprezintă pentru el o rutină, ceva ce administrează pentru a ieși din încurcătură și a o liniști pe femeie, așa cum prescriu medicii medicamente care au doar un efect placebo.

O altă ipostază a femeii ca obiectemic, o întâlnim în povestirea *Șarpele Aliodor*, inspirată de o realitate socială a satului interbelic. O femeie simplă, încredințată fiind că a înghițit un șarpe, dezvoltă o tumoare sub forma acestei vietăți și în final, moare de cancer abdominal. Teama devenită obsesie personală și absența credinței în Dumnezeu, devin cauzele care macină psihic personajul feminin din această povestire, printr-un proces lent, „experiența prezentului modificând, resimbolizând, chiar și datele memoriei.” (Tupan, 2009:102).

Deși identificat a fi „neveninos, un biet șarpe nevinovat de pădure, care nu poate face nici un rău” (Voiculescu, 1998:236), urmează acceptarea șarpelui drept membru al familiei și implicit, dorința mamei este de a-l distruge, „cu încăpățănare”, aruncându-l în foc. Salvat de rugămințile copiilor, șarpele pare un semn, protector al casei, al livezii. Cu toate acestea, „femeia învinuia înverșunată șarpele”, „ieșită din minți, cum îl simțea, țipa de scula toată casa (...), ocăra și blestema până ce adormea(...)” (Voiculescu, 1998:237), mai ales că mezinul

familiei dovedește un atașament pur față de șarpe, spre spaima mamei căreia i se pare de neînțeles acest joc inocent.

Interpretarea greșită a simbolului șarpelui, având la bază asocierea biblică șarpe-păcat- moarte, conduce la o reprezentare eronată și automat, la atribuirea unui rol malefic. Pe lângă temerile sale, femeia casei le ascultă și pe cele ale comunității, asociate cu alte pățanii similare. Tumultul psihologic se amplifică din momentul în care femeia crede că șarpele i-a pătruns până în stomac: „Din acel ceas femeia a început să bage de seamă că o doare și o arde în capul pieptului(...) Își simțise stomacul întors, răzvrătit ca de o bubă. Și sănătatea ei porni să meargă la vale, din rău în mai rău.” (Voiculescu, 1998:238).

Deși medicul încearcă să o vindece prin autosugestie, arătând femeii un șarpe pretins a fi extras în urma intervenției chirurgicale, aceasta nu crede, efectul fiind evoluția în continuare a tumorii. „Însă un lucru straniu. Tumora nu avea forma obișnuită de ciupercă înflorită sau de rac. Ci închipuia aidoma unui șarpe. O cordea cruntă, care după ce își înfipsese capătul mai rotund în stomac, se răsucea peste el și, încolăcindu-l, își aducea coada subțire până la ficatul luat în pleasnă. Sub el aorta se zbătea deznădăjduită.” (Voiculescu, 1998:125). Până și medicul, „un tânăr nu numai cu știință, dar și cu suflet”, este surprins, „înflorat de înfricoșatele puteri ale închipuirii”: „Închipuirea putuse să înlesnească zbucnirea cancerului și să-i întetească creșterea. Dar putere ca să lucreze acum de-a-ndoaselea nu mai avea.” (Voiculescu, 1998:240).

Teama femeii devine o obsesie personală, „apoi o psihoză colectivă, narațiunea alunecând treptat spre relatarea unui caz de obscurantism în lumea înapoiată a satului.”(Zaharia-Filipaș,1980: 171). Ajunsă acasă, femeia moare și comunitatea învinuiește copiii pentru acest eveniment tragic. Adevărul, însă, se află mai târziu, în timpul „praznicului ritual” ce urmează, conform tradiției, după înmormântare, când șarpele este descoperit mort într-un butoi cu rachiu, singurul care crezuse în nevinovăția șarpelui fiind copilul.

În *Behaviorism* întâlnim o ipostază feminină inedită, o cântăreță la hanuri, femeia de lume, căreia i-a plăcut să trăiască, devenită, în situații necunoscute, călugăriță. Într-o situație

Călătorii în imaginarul literar

limită, când schitul de măicuțe unde se afla, este invadat și jefuit de un grup de tâlhari, maica Pelaghia, pe numele real, Păuna, își dezvăluie abilitățile nebănuite de curaj, viclenie, înțelepciune, ingeniozitate. Deși scriitorul folosește doar câteva cuvinte pentru a descrie femeia, portretul acesteia se creionează la fel de strict ca pentru o apariție monahală: „o vlăjgană de călugăriță”, „cu îndrăzneală mare”, „autoritară” la vorbă și în atitudine, „subțirică și mlădioasă,(...) ca odinioară în bâlciurile unde cânta balada lui Copală, tâlharul.” (Voiculescu, 1998:125).

Doar datorită planului ei de acțiune, al „ așa- zisului comportament al fiecărui individ dintr-un grup pus într-o situație primejdioasă... Sau reacția fiecărui ins în parte în fața aceleiași grele încercări” (Voiculescu, 1998:115), hoții cad în propria capcană. Deși este sesizabilă o relație de neîncredere față de Pelaghia, tâlharul încearcă să își ia toate măsurile de prevedere.

Gestul suprem al uciderii cu sânge rece a căpeteniei tâlharilor denotă personalitatea puternică a Pelaghiei, interpretat ca unică măsură de a elimina posibilitatea desecretizării statutului ei anterior, necunoscut celorlalte măicuțe.

Comportamentul revelatoriu al personalității călugăriței rămâne o enigmă, nefiind înțeles sau chiar greșit interpretat de cei din jur., „ Stareța, nițel scrântită de emoție, n-a înțeles niciodată fapta Pelaghiei, care rămânea pentru ea o mare nelegiuită...Dar pentru tot schitul ea era acum mai mult decât un idol.” (Voiculescu, 1998:126).

În final, este posibilă o descoperire de sine a Pelaghiei, ca urmare a situațiilor și confruntării cu ceilalți, urmate de alegerea opțiunilor. Ea realizează gradul de responsabilitate care i-a revenit, ca urmare a situațiilor limită în care se confruntă cu stări contradictorii, de vinovăție, de exprimare și simțire a credinței, de conștientizare a pericolului și a iminenței morții. Pelaghia este determinată să confrunte astfel încredințarea interioară despre ceea ce este, cu aparențele comportamentului propriu, așa cum le apare celorlalți.

Voiculescu propune astfel un tablou al femeii cu aură de mister, femeia salvator, care în final luptă pentru a apăra consoartele și schitul, în care recunoaștem cu ușurință imaginea

Călătorii în imaginarul literar

haiducului în ipostaza feminină. Este o prezență feminină cu caracter puternic, care nu cunoaște legea supunerii, ci numai pe cea a dreptății, un fel de Mesia neconvențional. În acest portret feminin incomplet, am putea spune, deoarece nu sunt oferite detalii clare ale înfățișării Păunei, recunoaștem o ipostază a femeii de lume, decăzută, care renaște prin faptele ei, asemenea păcătoaselor cărora Iisus le iartă păcatele în urma unei pocăințe vădite.

În abordarea emică, personajul feminin surprins de Vasile Voiculescu este prezentat și analizat pornind de la modul de percepție a comunității, a comportamentului și reacțiilor în așa-numitele situații limită ale existenței, evidențiind modul cum își imaginează și explică lucrurile, ceea ce are sens/ semnificație pentru sine. O reinterpretare a afirmațiilor și a credințelor, a acțiunilor și a gesturilor, oferă o idee fidelă a motivelor comportamentului personajelor respective și oferă abordări care pot fi utile și complementare pentru înțelegerea comportamentului social.

Referințe:

- Biblia sau Sfânta Scriptură* (The Bible or Holy Scripture) (1975). București: Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române
- Gecas, V. (1982). "The self-concept". In *Annual Review of Sociology*, 8
- Ghioancă, C. (2018). Paradigma emic-etic: o aplicație în antropologia creștină (Emic-ethical paradigm: an application in Christian anthropology). In *Timotheus*, vol. 5, nr. 1
- Flanagan, O. (1991). *Varieties of moral personality*. Cambridge, MA: Harvard University Press
- Pop, R. (2015). „Oportuniștii cerului și experiențele comuniunii. Dumnezeu ca etichetă” (The opportunists of heaven and the experiences of communion. God as a label). În Gabriela Blebea Nicolae (Coord.), *Credința în epoca secularizării* (*Faith in the age of secularization*). București: Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice
- James, W. (1950). *The principles of psychology*. New York, NY: Dover.
- Jopling, D.A. (2000). *Self-knowledge and the self*. New York, NY: Routledge

Călătorii în imaginarul literar

- Katzko, M.W. (2003). *Unity versus multiplicity: A conceptual analysis of the term "self" and its use in personality theories*. *Journal of Personality*, 71
- Kottak, C., (2006), *Mirror for Humanity*, New York: McGraw Hill
- Leary, M.R. (2004). Editorial: What is the self? A plea for clarity. In *Self and Identity*, 3
- Lovinescu, E. (1981), *Istoria Literaturii Române Contemporane (History of Contemporary Romanian Literature)*, volumul al III-lea, București: Minerva
- Pike, K.L. (1990). Pike's Reply to Harris. In T.N. Headland, K.L. Pike, & M. Harris (Eds.), *Emics and etics : The insider/outsider debate*. Newbury Park, CA : Sage
- Seigel, J. (2005). *The ideal of the self: Thought and experience in western Europe since the seventeenth century*. New York, NY: Cambridge University Press
- Strawson, G. (1994). *The self*. In *Journal of Consciousness Studies*, 4
- Tupan, A.-M. (2009). *Modernismul și psihologia: încercare de epistemologie literară (Modernism and psychology: a literary epistemology attempt)*. București: Editura Academiei Române
- Zaharia-Filipaș, E. (1980). *Introducere în opera lui Vasile Voiculescu (Introduction to Vasile Voiculescu's work)*. București: Editura Minerva

~~~~~

Iuliana VORONEANU (PĂUNESCU). PhD student at the University 1 Decembrie 1918 in Alba Iulia, the Philology Doctoral School. She graduated from "Lucian Blaga" University of Sibiu. She is a teacher of English at "Regina Maria" National Pedagogical College, Deva, with several important responsibilities in the pre-university field. During the last years, she has published several articles in specialized periodicals and participated in international conferences. She is author of auxiliaries for teaching English, and a keen researcher in Romanian fantasy literature, especially in Vasile Voiculescu's Stories.